

bang voor middelmatigheid

NL20, sep 06, tekst: Hanna Bervoets

Drie toneelstukken opvoeren, een hoorspel inspreken, een film opnemen, vader zijn: acteur Jacob Derwig doet het allemaal tegelijk. Hoe? ‘Het vaderschap heeft mijn leven een nieuwe boost gegeven.’

“Ik hoop maar dat dit hele verhaal niet te technisch was...” mompelt Jacob Derwig, twijfelend, na afloop van ons gesprek. De acteur die me zojuist in de wondere wereld van toneelschrijver Schiller heeft ingewijd (‘lange fuck-zinnen die haarscherp moeten worden uitgesproken’) en de essentie van zijn acteerstijl heeft verklapt (‘ik probeer mijn publiek te omarmen’), is opeens bezorgd dat hij het allemaal niet duidelijk genoeg heeft uitgelegd. Dat de lezers het straks niet zullen begrijpen, of, nog erger: ervan afschrikken. ‘Terwijl toneel nou juist zo rétespannend kan zijn!’

Derwigs onzekerheid lijkt onterecht: Don Carlos van Toneelgroep Amsterdam werd door critici lyrisch ontvangen en trok afgelopen seizoen volle zalen. En ‘spannend’, dát klinkt de voorstelling heus wel: “Don Carlos speelt in de 16e eeuw tijdens het gruwelbewind van Philips de Tweede. Iedereen die het niet met hem eens was, werd vermoord. Posa, mijn personage, smeedt een complot om Philips van de troon af te stoten.”

Een fijne rol dus?

“Ja! Posa vindt dat burgers vrij moeten kunnen zijn in wat ze denken. Er is een scène, vlak voor de pauze, waarin hij dat verwoordt. Wat mij betreft is dat de sleutelscène van het stuk; het is een verhaal dat je tegenwoordig ook tegen Saddam Hussein of een andere dictator zou kunnen ophangen. In die zin is Don Carlos niet alleen een thriller en een familietragedie, maar ook een politiek pamflet.”

Wat is de leus op dat ‘pamflet’?

“‘Iedereen vrijheid van denken!’”

Is dat een boodschap waar jij zelf ook achter staat?

“Niet per se, want ik denk wel dat de mensheid behoefte heeft aan een bepaald systeem. ‘Democratie’ is zo’n systeem, maar daar heeft Posa het niet over. Zijn

idealisme is heel ruw en ongepolijst.”

En hoe staat het met jouw idealisme?

“Ik ben niet politiek idealistisch; zet me niet in voor politieke doeleinden. Ik ben wel weer idealistisch op het gebied van toneelspelen. Daarbinnen is mijn ideaal dat ik met een prettige groep mensen hele goede voorstellingen maak. Maar dat heeft natuurlijk niets met politiek te maken.”

Wél als je stukken met een politieke boodschap opvoert...

“Wat mij betreft is toneel geen medium waarmee je de politiek kan beïnvloeden, al is het alleen maar omdat politici nooit naar voorstellingen komen kijken. Er zit wel een politieke boodschap in Don Carlos, maar bezoekers hoeven van mij niet de barricade op. Ik vind het ‘t mooiste als mensen door een toneelstuk ontroerd worden, of getroost.”

Hoe weet je zeker dat een voorstelling het publiek ontroert?

“Dat weet ik nooit zeker, maar soms voel ik het aan de manier waarop de zaal reageert. Tijdens het spelen probeer ik altijd in te schatten of de kijkers nog wel begrijpen waar ik het over heb. Ik probeer het publiek een beetje te omarmen; ze mee te voeren in de gedachtegang van mijn personages.”

Is die aandacht voor het publiek ‘typisch Jacob’?”

“Ach, ik ben er misschien meer mee bezig, maar ik denk dat elke acteur wel op het publiek let.”

Maar wat is dan echt jouw specialiteit?

“Ik ben wel goed met teksten. Maar ook dat geldt voor meer acteurs...”

Nou, je collega Hans Croiset noemde jou anders ‘de enige acteur die altijd alle voetnoten leest’...

“Bij Don Carlos wel ja. Die voetnoten gaan over de historische context, en door die te lezen, begrijp je waar het stuk écht over gaat. Schiller schreef Don Carlos oorspronkelijk in het Duits, en een vertaler neemt ook wel eens verkeerde beslissingen. Om mijn rol te kunnen spelen, móest ik van mezelf ook de oorspronkelijke scènes lezen.”

Kost wel veel tijd..

“Valt wel mee hoor. Ik ken mensen die veel meer lezen dan ik.”

Maar pakken je medeacteurs er dan ook de oorspronkelijke Duitse tekst bij?

“Hmm... Dat heb ik bij dit stuk niet zoveel gezien, nee. Maar dat hoeft ook niet. Ik

doe het wel.”

Komt die übergrondige voorbereiding ook voort uit de angst om iets niet goed te doen?

“Het is eerder een angst voor middelmaat. Theater is een kwetsbare discipline en ik vind dat wij als beroepsgroep dingen moeten maken die gewoon knettergoed zijn. Eén laffe voorstelling is genoeg om mensen tien jaar lang uit het theater te verjagen. Die denken dan: zie je wel! Ik vond toneel al niet leuk en deze voorstelling was inderdaad ruk. Terwijl toneel juist zo rétespannend, emotionerend en warmbloedig kan zijn!”

Wanneer is toneel warmbloedig?

“Als personages overkomen als mensen van vlees en bloed. Ik wil dat het publiek het gevoel krijgt dat mijn personage écht staat te denken op dat podium. Zijn handelingen hoeven niet realistisch te zijn, maar wel menselijk; invoelbaar en voorstelbaar. Soms vergt het research om dat te bereiken.”

Voor een hoorspel spreek je nu de rol van Tom Poes in; wat voor research vergde dat?

“Geen. Ik heb de biografie van Maarten Toonder in huis gehaald, maar er nog niets uit gelezen.”

Maar hoe weet je nou hoe Tom Poes praat?

“Tom Poes praat gewoon zoals ik, en heeft één stopwoordje: ‘hm’. Het opnemen van zo’n hoorspel gaat heel snel. We nemen de scènes één keer door en spreken ze dan meteen in. Dat is ook wel eens fijn.”

Heeft je zoon er profijt van dat je acteur bent? Doe je bijvoorbeeld stemmetjes als je hem voorleest?

“Ik heb ooit een keer voorgelezen aan oppaskinderen die de stemmetjes van hun moeder gewend waren. Daarbij zat een Surinaams accent dat ik helemaal niet beheers. Ik heb dat één zin geprobeerd en toen maar voorgesteld om iets anders te lezen. Ik ben dus niet zo goed in typetjes, daar hebben we de schoonfamilie voor! Opa Kees en oom Kasper (van Kooten, red.) zijn daar wel ontzettend goed in. (lacht) Maar ik kan een tekst weer heel goed analyseren hè? Wat dat betreft is een kinderboek niet zo’n probleem.”

Je zoon Roman is nu tweeëneenhalf; is die spreekwoordelijke Roze Wolk inmiddels weggedreven?

“Nee hoor, maar vader zijn is wel harder werken dan ik dacht. Het valt bijvoorbeeld wel een beetje tegen dat Roman iedere ochtend al om zes uur wakker is. Maar

verder is het een verschrikkelijk lief, slim jongetje en beleef ik vooral plezier met hem. Ik heb altijd vader willen worden, dus het voelt niet als een stap richting aftakeling. Het vaderschap geeft eerder een nieuwe boost aan mijn leven.”

Je vrouw Kim van Kooten acteert ook. Hoe beïnvloed dat de taakverdeling thuis?

“Ik heb het soms erg druk, maar daartegenover staan periodes waarin ik helemaal niet hoeft te werken. In die tijd ben ik full time vader en gaat mijn vrouw aan het werk. Alleen zo houd ik het vol. De maand september wordt overigens wel weer heel druk; ik sta in Opening Night, doe Don Carlos en ik ga een film opnemen.”

Vertel...

“Paula van der Oest, de regisseuse van Zus & Zo, heeft een nieuw scenario geschreven. De voorlopige titel is Tiramisu. Het project is low-budget, dus de cast krijgt nauwelijks betaald en hoofdrolspeelster Anneke Blok stelt haar eigen woning beschikbaar.”

Is dat nou het soort idealisme waar je het eerder over had?

“Ja. Maar ik vind het streven om met Toneelgroep Amsterdam zo mooi mogelijke voorstellingen te maken, net zo idealistisch.”

Maar lukt het nog wel om 's avonds een mooie voorstelling neer te zetten als je ook al de hele dag op een set hebt gestaan?

“Het zogenaamde ‘dubbelen’, waarbij je overdag filmt of repeteert en ‘s avonds op het toneel staat, is inderdaad een crime binnen de acteerwereld. Als ik dat te vaak zou doen, zou ik m’n gezinsleven opblazen. Teveel dubbelen is ook gewoon heel vermoeiend. Don Carlos vergt ontzettend veel energie; het zijn lange fuck-zinnen die echt haarscherp moeten worden uitgesproken. Op dagen dat ik geen energie heb, zouden die zinnen er wel eens als appelmoes uit kunnen komen.”

Dus op die dagen hoeft ik eigenlijk niet te komen kijken?

“Of juist wel! Misschien ben ik dan wel zo lucide dat ik alle krampachtigheid in mijn spel laat varen. Stel je voor dat je dan juist bevrijd bent van het gevoel dat je je best moet doen. Wie weet is die appelmoes ook wel de moeite waard...”

Bio

Geboren: 15 juli 1969, Den Haag.

Opleiding: studie theaterwetenschap, Toneelschool Arnhem.

Carrière: Jacob Derwig maakt veertien jaar lang voorstellingen met theatercollectief 't Barre Land, is o.a. te zien in de films Grimm, Lek en Zus & Zo, en speelt in de televisieseries Bij ons in de Jordaan en De Enclave. In 2005 skrijgt Derwig een vaste aanstelling bij Toneelgroep Amsterdam, waarmee hij de

voorstellingen Opening Night, Hedda Gabler, Perfect Wedding, en Don Carlos (nu in de reprise) maakt. Daarnaast is hij te horen op de radio, in de hoorspelen Het Bureau en binnenkort Ollie B. Bommel. Derwig is getrouwd met actrice Kim van Kooten en heeft een zoon: Roman (2).

Info

Opening Night 6 & 7 september in de Stadsschouwburg

Don Carlos is tussen 13 en 22 september te zien in de Stadsschouwburg. Voor meer informatie www.toneelgroepamsterdam.nl